

УДК 373.2.015.31-053.4

СВІТЛАНА АРХИПОВА, НАДІЯ КУШНІРИК
(Черкаси)

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Представлено методику розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку з урахуванням психічних і фізичних особливостей даної вікової категорії.

Ключові слова: творчі здібності, креативність, розвиток здібностей, технологія розвитку дитячої творчості, творчі завдання.

Розвиток української держави зумовлює необхідність виховання нового типу особистості з високим рівнем духовності і культури, спроможної самостійно прийма-

ти нестандартні рішення, здійснювати вільний вибір, творчо мислити, гнучко реагувати на зміни обставин і самій їх творити.

Шляхи найбільш ефективного розвитку творчих здібностей дитини протягом ХХ ст. досліджували багато психологів і педагогів: М. Арнаудов, Р. Арнхейм, Л. Віготський, В. Левін, О. Лук, О. Никифорова, Б. Теплов, П. Якобсон та ін. Великий унесок у розробку психологічних принципів творчого розвитку дітей дошкільного й молодшого шкільного віку внесли Л. Венгер, В. Давидов, Д. Ельконін, А. Запорожець та ін. Так, вітчизняними (Л. Богоявленська, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, Я. Шубінський) та зарубіжними (Д. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Ч. Спірмен) дослідниками вивчалися різні аспекти проблеми творчих здібностей: їх природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми формування. У той же час, більшість із цих питань усе ж залишаються дискусійними, що свідчить про складність та багатозначність досліджуваної проблеми.

Ученими неодноразово підкреслювалася думка, що формування здібностей є керованим психолого-педагогічним процесом, що включає вплив на мотиви творчої діяльності (О. Дусавицький, О. Киричук), пізнавальні інтереси (Н. Бібік, Г. Щукіна), загальнонавчальні вміння (Н. Каневська, Н. Підгорна, О. Савченко). Разом із тим, серйозними перешкодами у справі впровадження новітніх методів та прийомів розвитку творчих здібностей дітей є, по-перше, тривалий перехід з авторитарної до особистісно орієнтованої моделі взаємодії педагога з вихованцем, який реалізовано далеко не у всіх дошкільних навчальних закладах, по-друге, недостатня розробленість системи роботи з розвитку творчих здібностей, особливо, що стосується роботи з дітьми, які мають вади психофізичного розвитку.

Разом із тим, світова психологічна думка пропонує чималий арсенал методик роботи з дітьми, що знайшли теоретичне та практичне підтвердження. Проте їх застосування в умовах традиційного українського дошкільного закладу вимагає попередньої апробації, адаптації з урахуванням вітчизняного менталітету, особливостей системи навчання та індивіда, так і суспільства в цілому, зумовили постійну увагу до різних її аспектів.

Саме тому, метою нашої статті є аналіз особливостей розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Відомо, що одним із головних напрямів гуманізації процесу навчання є перетворення взаємодії суб'єктів навчального процесу в засіб формування, розвитку і саморозвитку особистостей. В. Сухомлинський підкреслював, що особистість дитини – більше результат саморозвитку, ніж регульованого розвитку, що психологічним механізмом сприяння цьому саморозвитку є психічний стан злиття впливу дорослого і самоактивності дитини з переважанням останньої. За таких умов тільки ті психолого-педагогічні концепції, які пропонують суб'єктам навчального процесу психолого-педагогічні механізми самовдосконалення та прилучення до творчого процесу особистісної самореалізації, можуть уважатися гуманістичними, незалежно від наявності чи відсутності в них цієї назви.

Досліджуючи філософські аспекти визначення творчості, В. Цапок наголошує, що творчість веде до розвитку особистості, до її самореалізації у процесі створення матеріальних і духовних цінностей. З філософської точки зору, як зазначає А. Спіркін, творчість можна визначити як мислення і практичну діяльність, результатом яких є створення оригінальних, неповторних цінностей, установлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури.

У контексті дослідження проблеми розвитку творчих здібностей у дошкільному віці важливою для нас є думка Л. Віготського, який вважає творчість постійним супутни-

ком дитячого розвитку, результатом якої є ініціативність і самостійність мислення, здатність до самовираження у творчому акті. Автор зауважує, що “найвищий вияв творчості і досі доступний лише небагатьом обраним геніям людства, але в буденному житті, що оточує нас, творчість є необхідною умовою існування, і все, що виходить за межі рутини і в ньому міститься щось нове, зобов’язане своїм походженням творчому процесу людини” [3].

Кожна людина характеризується своїм унікальним набором якостей, які визначають рівень її творчих досягнень та можливостей. Особливого значення у процесі творчості набувають як соціальні, так і особистісні чинники, зокрема такі, як характер, сила волі, винахідливість, пристрасть, завзятість, наполегливість, уміння забезпечити регулярність і ритмічність розумової праці. Тобто, здатність людини до творчості не характеризується якоюсь однією конкретною здібністю, це інтегративна якість особистості, що відображає її особливу внутрішню структуру: спрямованість, певні психічні процеси, характерологічні якості та вміння, де вроджене і набуте виступає в діалектичній єдності і нерозривному зв’язку.

Останнім часом, разом із здібностями до творчості в центрі уваги дослідників перебуває явище креативності, до ознак якої відносять наявність інтелекту та ініціативи, своєрідну відкритість досвіду, чутливість до нового, уміння бачити та вирішувати проблеми. Ця якість особистості, з одного боку, реалізується у процесі творчості і виступає її мотиваційною основою, а з іншого – розвивається і формується залежно від особливостей і умов його протікання.

Дане положення також підтверджує ґрунтовне дослідження, проведене С. Сисоевою, яке доводить, що відносно самостійна та динамічна система творчих якостей пов’язана з інтелектом, умовами розвитку, вона формується розвивається і проявляється у творчій діяльності і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з навколишньою дійсністю. Складна структура творчих можливостей особистості, яка передбачає розвиток “креативного ядра” як передумову до творчості та тих додаткових мотивів, особистісних утворень та здібностей, що сприяють її успішній творчій діяльності. З огляду на це можна визначити творчу особистість як креативну особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідні в актуалізації творчого потенціалу людини додаткові мотиви, особисті утворення, здібності, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності.

Вивчення вікових особливостей творчих здібностей, креативності, обдарованості залишається актуальним сьогодні, про що свідчать дослідження таких науковців, як Ю. Бабаєвої, Н. Лейтеса, О. Матюшкіна, В. Панова, М. Подд’якова, О. Яковлевої та ін.

Відомий вітчизняний дослідник проблеми творчості О. Лук, спираючись на біографії видатних учених, винахідників, художників і музикантів виділяє наступні творчі здібності [6, с. 6-36]: 1) здібність бачити проблему там, де її не бачать інші; 2) здібність згортати розумові операції, замінюючи кілька понять одним і використовуючи більш місткі в інформаційному відношенні символи; 3) здібність застосовувати навички, набуті при вирішенні одного завдання до вирішення іншого; 4) здібність сприймати дійсність цілісно, не подрібнюючи її на частини; 5) здібність легко асоціювати віддалені поняття; 6) здібність пам’яті видавати потрібну інформацію в потрібну хвилину; 7) гнучкість мислення; 8) здатність вибирати одну з альтернатив рішення проблеми до її перевірки; 9) здатність включати сприйняті відомості у вже наявні системи знань; 10) здатність бачити речі такими, які вони є, виділяти спостережуване з того, що привноситься інтерпретацією; 11) легкість генерування ідей; 12) творча уява; 13) здатність доопрацювання деталей, до вдосконалювання первісного задуму.

Як бачимо, творчі можливості (здібності) людини називаються креативністю, яка може виявлятися в мисленні, почуттях, окремих видах діяльності. Вона характеризує особистість у цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їхнього створення.

Аналіз науково-педагогічної і психологічної літератури з проблеми творчості дозволив зробити висновок щодо багатоаспектності поглядів учених на її природу, структуру, шляхи формування та недостатню розробку питання щодо розвитку творчих здібностей, зокрема у дітей дошкільного віку. Психологічні дослідження (Л. Венгера, Л. Виготського, О. Запорожця, Г. Костюка та ін.) довели, що у процесі психічного розвитку дитини відбувається поетапне формування ієрархічної системи психічних якостей людської особистості. Результати даного розвитку залежать від своєчасності формування кожного рівня цієї системи. Тому було висунуто концепцію ампліфікації (від лат. – збільшення, розширення, максимальне збагачення) дитячого розвитку, що ґрунтується на знаннях про особливості кожного етапу дошкільного дитинства [2; 3; 4; 7]. За сприятливих умов життя і правильного виховання в дітей під час виконання різних видів діяльності інтенсивно розвивається синтетичне сприймання простору і часу, образне мислення, творча уява – психічні процеси, необхідні не лише дошкільнику, а й дорослій людині. Якщо ці процеси не будуть належно сформовані в дошкільному віці, надалі цю прогалину буде важко заповнити, а то й неможливо. Адже недоліки розвитку в дошкільному віці проявляються у шкільний період, у подальшому житті людини. Тому, насамперед, необхідно формувати психічні процеси і якості, які інтенсивно розвиваються на цьому віковому етапі, без яких не обійтися зрілій особистості.

Необхідно зазначити, що в різні вікові періоди співвідношення значущих для розвитку видів діяльності змінюється. Той із них, який у певний період забезпечує головні досягнення у розвитку дитини, є провідним. У дошкільному дитинстві це: 1) емоційне та емоційно-предметне спілкування з дорослими, яке збагачує дитину новими враженнями, формує перші уявлення про найближче середовище; 2) предметна діяльність, яка істотно впливає на розвиток усіх пізнавальних процесів, сприяє формуванню цілей та мотивів поведінки, засвоєнню початкових знань про предмети та дії з ними; 3) гра, у якій динамічно розвивається соціальна, пізнавальна активність дошкільника, засвоюються різні способи дій, знання про властивості й ознаки предметів, зв'язки між предметами і явищами, набуваються соціальні навички міжособистісних відносин, розвивається творча уява; 4) продуктивні види діяльності (малювання, ліплення, конструювання), які дають багатий матеріал для розвитку конструктивного мислення, уяви, художніх здібностей, уміння ставити мету і досягати її, обирати засоби здійснення задуму; 5) праця, як чинник розвитку наполегливості, суспільної спрямованості особистості, почуття власної гідності та обов'язку, уміння аналізувати корисність своєї роботи; 6) навчальна діяльність, у процесі якої збагачуються розумові та практичні вміння.

Вирішення проблеми розвитку творчих здібностей потребує розгляду особливостей психічного й фізичного розвитку дітей даного віку. Адже необхідною умовою досягнення ефективності навчально-виховної діяльності є розробка стратегій викладання з урахуванням вікових можливостей дитини. Зважаючи на психофізіологічні особливості дитини-дошкільника, необхідно зупинитися на особливостях дитячої творчості. Аналіз праць науковців дозволяє стверджувати, що:

- творчі прояви в дитини спостерігаються досить рано, це зумовлено тим, що кожна дитина індивідуальна;
- для дитячої творчості характерними є непередбачуваність, спонтанність;

- і в творчій, і в будь-якій іншій діяльності дитині властиві всеохоплююча допитливість, дослідження світу: від “що це таке” до “хочу все знати”;
- дитині властивий потяг до казок, віршів, музики, картин, загалом – до мистецтва;
- дитяча творчість, як правило, пов’язана з грою, що є провідним видом діяльності дитини дошкільного віку;
- творчість вимагає створення певних умов, за яких дитина почуватиметься вільною від впливу дорослого;
- креативність є однією з базових характеристик дитини дошкільного віку, що характеризує активну позицію особистості, готовність ухвалювати миттєві рішення, допитливість, здатність коментувати процес та результати діяльності, стійку мотивацію досягнень, розвинену уяву, а також здатність до створення творчого образу, який характеризується оригінальністю, варіативністю, гнучкістю та рухливістю.

Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку потребує розробки відповідної методики та впровадження її у практику. На основі вивчення психолого-педагогічної літератури нами розроблена концептуальна модель організації занять із розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Її основу становлять три базових принципи: принцип системності, принцип домінанти і принцип варіативності засобів розвитку творчих здібностей.

Принцип системності. Заняття як педагогічна система повинне зберігати всі основні компоненти з відповідним рівнем ієрархії, провідним з яких є мета. Досягнення мети забезпечується вирішенням комплексу завдань певної спрямованості з відповідним змістом, що дозволяє одержати прогнозований результат. Під метою заняття з розвитку творчих здібностей ми розуміємо, насамперед, якісні зміни у творчій діяльності дитини.

Розроблена нами послідовність діяльнісних кроків називається технологією діяльнісного методу розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Ми підтримуємо точку зору О. Леонтьєва, що процес навчання – це процес діяльності дитини, спрямований на становлення її свідомості в цілому. Саме це і є діяльнісним підходом в освіті. Процес навчання є завжди навчанням діяльності. Уключення дитини у творчу діяльність на основі методів театралізованих ігор, творчих завдань та стимулювання творчої діяльності створює умови не тільки для розвитку творчих здібностей, але й для формування стійкої системи знань і системи цінностей.

Розроблена нами технологія передбачає таку послідовність кроків.

Мотивація до діяльності – організаційний момент заняття (для старших дітей може бути всередині заняття). На цьому етапі організується позитивний настрій дитини до творчої діяльності на занятті, а саме: створюються умови для виникнення внутрішньої потреби включення у творчу діяльність (“хочу”), виділяється змістовна область (“можу”): добре побажання, моральна підтримка, девіз, загадка, бесіда, повідомлення.

Перша частина заняття – комунікативна діяльність. Етап спілкування. Актуалізація знань і фіксація утруднень у діяльності. Цей етап припускає підготовку мислення дітей до творчої діяльності: актуалізацію знань, умінь, навичок, достатніх для виконання творчих завдань; тренування відповідних творчих операцій. Рекомендації до проведення: колективний полілог, комунікативна взаємодія, бесіда, застосування емоційного компонента: “яскрава пляма”, похвала.

Друга частина заняття – етап пізнавальної діяльності. Постановка завдання. Побудова проєкту виходу з утруднень (“відкриття” дітьми нового знання). Плануються завдання на збагачення, актуалізацію творчого досвіду. Рекомендації до проведен-

ня: використання рухової активності, матеріальних і матеріалізованих моделей.

Третя частина заняття – етап творчої діяльності. Первинне закріплення набутих знань у творчій діяльності. Діти у формі комунікативної взаємодії вирішують творчі завдання. Рекомендації до проведення: комунікативна взаємодія з опорою на вербальну і знакову фіксацію, змагання, ігрові ситуації.

Четверта частина заняття – етап оцінювально-контрольної діяльності. Самостійна робота з обраного напрямку творчості (малювання, конструювання, музикування, ліплення). На цьому етапі заняття використовується індивідуальна форма взаємодії: старші дошкільники самостійно виконують творчі завдання на застосування нового способу дій, самостійно оцінюють власні творчі доробки.

Емоційна спрямованість етапу полягає в організації ситуації успіху, що сприяє залученню дітей до подальшої творчої діяльності. Після завершення фіксується ступінь відповідності поставленої мети й результатів творчої діяльності й окреслюється мета наступної творчої діяльності.

Використання у навчанні дітей дошкільного віку ігор інтерактивного спрямування (ігри на взаємодію) уможлиблює підвищення групової творчої активності, яка ґрунтується на визначенні місця кожного члена групи в тій чи іншій ситуації, на заохоченні пошуку проблемного рішення, на знаходженні нових шляхів для співробітництва. Пропонуємо розроблене інтерактивне заняття, яке ґрунтується на чотириструктурному підході:

1. Етап спілкування. Мотивація. Презентація теми заняття. Мета – сфокусувати увагу дітей на творчому завданні і викликати інтерес до нього; забезпечити розуміння дітьми змісту творчої діяльності, тобто того, чого вони можуть досягти на занятті, чого від них очікує вихователь. Використання запитань, коротких історій, невеличких завдань-проблем (до 3 хв.).

2. Етап пізнавальної діяльності. Отримання необхідної інформації. Мета – дати дітям достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати творче завдання (актуалізація знань). Доречне невелике опитування (до 5 хв.). Вихователь – транслятор, фасилітатор, знаходиться “над” дітьми.

3. Етап творчої діяльності. Інтерактивна вправа – центральна частина заняття. Мета – опанування творчими видами діяльності. Послідовність проведення цього етапу: інструктування – ознайомлення з метою і правилами творчої діяльності, послідовністю дій і кількістю часу на виконання творчого завдання; з’ясування необхідності індивідуальної допомоги; об’єднання у групи за певною ознакою (критерієм) або розподіл ролей; виконання творчого завдання (вихователь – організатор, консультант, ведучий, знаходиться поруч); презентація результатів роботи (до 12 хв.).

4. Етап оцінювально-контрольної діяльності. Мета: обговорення з метою усвідомлення виконаної творчої роботи, звернути увагу на збігання (або навпаки) очікуваних і одержаних результатів. Запитання до дітей: що нового дізналися; як це можна буде використати тощо (до 3 хв.).

Систему завдань, що пропонуються дітям, можна умовно назвати “Про що ми дізналися? Чого ми навчилися?”. Наводимо варіанти запитань для бесіди: Чого навчилися? Що нового дізналися? Яким способом? Де буде застосовано? Яке творче завдання для тебе виявилось найцікавішим? Які відкриття зробив для себе? Чого нового ти навчився? Що тебе здивувало? Які нові ігри тобі сподобалися? Пригадай, хто кому допоміг на занятті? Що запам’яталося найбільше? Де виникло ускладнення? Чим саме ти пишаєшся після заняття? Чого на занятті тобі не хотілося робити? Чому? Що тобі не вдалося на занятті? Які результати групи? (мої власні)? Кого можна похвалити?

Перед ким ти хотів би похвалитися успіхами?

Можливе використання спеціальних сигналів – кольори, знак, шкали для позначення ступеня досягнення поставленої мети діяльності.

Принцип домінанти на занятті з дітьми реалізується, коли вихователь приділяє увагу якомусь питанню, проблемі, розділу, тобто робиться акцент тільки на одному (будь-якому) виді творчої діяльності з дітьми (цей вид домінує). Інші види діяльності виступають як допоміжні. До засобів навчання відносимо: культурне творче середовище, спілкування дорослого і дитини, спеціально організовані заняття.

При визначенні й формулюванні мети, крім пріоритетної мети – розвиток творчих здібностей, – вихователю необхідно задавати характер ігор і вправ, що обов'язково повинні мінятися від заняття до заняття, дозволяючи урізноманітнити творчу діяльність дитини, зберігаючи й підтримуючи її позитивні емоції.

Будь-які ігри тільки тоді дають результати, коли діти грають у них із задоволенням. Так само й творчість – це завжди інтерес, захоплення й навіть пристрасть. Якщо будь-яку справу дитини розглядати як своєрідну гру-творчість, то у ній будуть розвиватися такі важливі характеристики творчості, як: 1) швидкість думки – здатність до генерування якнайбільшого числа ідей, фактично – кількість ідей, що виникає за одиницю часу; 2) гнучкість мислення – здатність легко переходити від полярних за змістом явищ одного класу до іншого; 3) оригінальність – здатність формулювати нові, неочікувані ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих; 4) розробленість – уміння не просто генерувати ідеї, а й творчо розробляти їх; 5) сміливість – здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності; 6) допитливість – відкритість та інтерес до всього нового, уміння помічати незвичайне у всьому звичайному, дивуватися йому.

Серед шляхів розвитку творчості, пізнавальної активності, самостійності, самореалізації дітей слід назвати необхідність використання в роботі з дошкільниками різноманітних завдань – навчальних, розвивальних, пізнавальних, інтелектуальних, трудових, нестандартних, творчих (І. Лернер, М. Махмутов, В. Моляко, Г. Сирота та ін.).

Виходячи з аналізу педагогічних аспектів психолого-педагогічних творчих завдань, а також урахуовуючи особливості розвитку пізнавальної активності дитини дошкільного віку, В. Суржанською була розроблена класифікація творчих завдань. При цьому були враховані притаманні дошкільникам види діяльності, які передбачають прояв творчості (зображувальної, словесної, музичної, математичної). Таким чином, були виділені такі види творчих завдань: 1) зображувальні творчі завдання на малювання різними матеріалами; різну техніку виконання малюнку; закінчення розпочатого малюнку (коли задається певний набір ліній); малювання із заплученими очима; конструювання; 2) музичні творчі завдання на вигадкування співомовок; проспівування пісеньок “різними голосами”; вигадкування танців під музику; пантомімічні передавання образів на зразок “незвичних танців” (вигадкування танців, нехарактерним персонажам, або під невластиву певному образу музику); гра у шумовому оркестрі; 3) словесні творчі завдання на добір рими, складання початку та закінчення вірша; фонетичне розрізнення звуків та добір варіантів їх застосування; завдання у віршах-діалогах; завдання-загадки; 4) логіко-математичні завдання варіативного характеру з формами, величинами, числами; 5) творчі завдання комбінованого типу. Наприклад, на слухання “чарівних звуків” та їх подальшу інтерпретацію у рухах, словесній чи зображувальній діяльності.

Отже, як показує аналіз науково-педагогічної і психологічної літератури та власний досвід роботи розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку можливий за таких умов: забезпечення особистісно-орієнтованого характеру педагогічної вза-

емодії; педагогічне стимулювання творчої самореалізації у процесі ігрової діяльності, створення емоційно сприятливого навчально-виховного середовища; поетапність уключення дошкільників у творчу діяльність (інтерпретація, імпровізація); уведення елементів інтеграції мистецтв у навчально-виховний процес; дотримання принципів системності, домінантності та варіативності; застосування розроблених форм, методів та засобів навчання; дотримання технології проведення уроку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнцвайг П. Десять заповедей творческой личности / П. Вайнцвайг. – М. : Прогресс, 1990. – 192 с.
2. Венгер Н. Ю. Путь к развитию творчества / Н. Ю. Венгер // Дошкольное воспитание. – 1982. – № 11. – С. 32–38.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психологический очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
4. Запорожец А. В. Психология восприятия сказки ребенком-дошкольником / А. В. Запорожец // Дошкольное воспитание. – 1948. – № 9. – С. 15–20.
5. Креативный ребенок: Диагностика и развитие творческих способностей / Серия “Мир вашего ребенка”. – Ростов на Дону. : Феникс, 2004. – 416 с.
6. Лук А. Н. Психология творчества / А. Н. Лук. – М. : Наука, 1978. – 125 с.
7. Мамайчук И. И. Развитие ребенка от рождения до семи лет. Методика наблюдения ребенка. Документы психолога и педиатра / И. И. Мамайчук. – СПб. : Питер, 1998. – 345 с.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. пос. / Т. І. Поніманська. – К. : Академ-видав, 2006. – 456 с.
9. Суржанська В. А. Розвиваємо творчі здібності / В. А. Суржанська. – Харків : Основа, 2007. – 112 с.

Светлана Архипова, Надежда Кушнирык

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Представлена методика развития творческих способностей у детей дошкольного возраста с учетом их психических и физических особенностей.

Ключевые слова: творческие способности, креативность, развитие творческих способностей, технология развития детского творчества, творческие задания.

Svetlana Arhipova, Nadezhda Kushniryk

METHODS OF CREATIVITY DEVELOPMENT OF PRESCHOOL AGE CHILDREN

The article deals with the peculiarities and methods of preschool children creativity and the system of creativity tasks is presented.

Key words: creativity, development of creativity, creativity development technique, creativity tasks.

Одержано 29.01.2009 р., рекомендовано до друку 2.04.2009 р.